SABINA TEIUȘ

# ÎNVECHIT ȘI REGIONAL ÎN *VAT. RUM. 6*

Printre cele nouă manuscrise românești descoperite de Ion Dumitriu-Snagov (vezi prezentarea lor în *Catalogul manuscriselor românești din „Biblioteca Apostolică Vaticană"*, în „Revista de istorie", 34, 1981, nr. 5, p. 959-972) la Biblioteca Apostolică a Vaticanului și care s-au constituit într-un fond românesc se află un *Prăznicar (Sbornic* sau *Antologhion)*, inventariat sub sigla VAT. RUM. 6. Manuscrisul este numerotat pe fiecare filă cu cifre arabe de la 1 la 232 de către I. Dumitriu-Snagov. Primele și ultimele pagini însă lipsesc din original și, de asemenea, unele pagini din interior, iar câteva sunt deteriorate, astfel că manuscrisul nu beneficiază de indicații cu privire la titlu, copist, datare, loc de proveniență[1]. Conținutul acestui manuscris îl formează slujbele sărbătorilor de peste an[2], de unde și titlul de *Prăznicar* pe care i-l atribuie autorul *Catalogului*. După filigranul hârtiei, identic cu unul aflat pe un document datat 1733, I. Dumitriu-Snagov plasează manuscrisul la începutul secolului al XVIII-lea, considerându-l copia unuia mai vechi, iar ca loc de realizare indică Transilvania de Nord. În ceea ce privește caracterizarea lingvistică, face observații generale, fără exemplificări, enumerând trei trăsături: a) numeroase expresii slavone menținute din textul de bază al traducerii; b) predominarea elementelor graiului din Transilvania de Nord, alături de care se disting și influențe sudice (mai puține); c) numeroase expresii plastice, care dau valoare stilistică textului[3].

În cele ce urmează, am efectuat o primă investigație lingvistică a manuscrisului VAT. RUM. 6, căutând să detașăm dintr-un scurt fragment

---

[1] Lipsa indicațiilor de titlu, copist, loc și dată ne-a determinat să ne îndreptăm atenția asupra acestui manuscris, astfel că în perioada octombrie 1981 – mai 1985 l-am transcris în alfabet latin și am operat identificarea numerotării originare, cea mai mare cifră descifrabilă fiind 244, după care urmează câteva foi pe care nu se mai vede numerotarea. De aici deducem că manuscrisul avea peste 500 de pagini; dintre acestea au putut fi recuperate 464.

[2] Manuscrisul conține 25 de slujbe (începând cu „Simeon Stâlpnic" și terminând cu „La dormirea Precistei"), unele nefiind întregi, și o serie de pagini disparate. Are și câteva desene ilustrative în peniță, cu cerneală roșie și neagră – cu care este scris și textul –, printre care și „Madona rumena", desen reprodus pe coperta catalogului expoziției *Monumenta Romaniae Vaticana* de la Vatican din 1996.

[3] Vezi I. Dumitriu-Snagov, *op. cit.*, p. 967-968.

*DACOROMANIA serie nouă, II, 1996-1997, Cluj-Napoca, p. 363-370*

elementele învechite şi regionale şi să vedem în ce măsură această metodă de lucru ne-ar permite, după cercetarea întregului manuscris, identificarea cât mai exactă a celor patru necunoscute: titlu, copist, loc, dată.

Fragmentul ales de noi face parte din prima slujbă, „Simeon Stâlpnic", şi este următorul: „Grăit-au D[umne]dzău ficiorilor lui Is[ra]il de veţi îmbla în poruncile mêle. iată eu voiu da voao ploaie în vrêmea ei şi pământul vostru va da roada sa şi pomii rodul lor. şi veţi mânca pânea voastră cu saţiu. şi voiu da pace în ţara voastră. şi voiu pïiarde herile cumplite din pământul vostru. şi veţi înteri pre vrăjmaşii voşti. şi cinci din voi veţi înteri pre o sută. şi 100 de voi veţ înteri întunêrecul de oşti. şi voiu căuta pre voi şi vă voiu bl[ago]s[lo]vi şi nu să va oţărî sufletul mieu de cătră voi şi voiu fi voao D[umne]dz[ă]u: iară de nu veţi asculta poruncile mêle. sufletul vost îndată să va lua de la voi de nu veţi face poruncile mêle. eu voiu face voao într-acesta chip. aduce-voiu pre neavere. şi veţi sămăna în deşert sămînţele voastre. şi usteneala voastră vor mânca nepriiatinii voşti şi voiu întoarce faţa mea de cătră voi. şi veţi fugi neînterindu-vă nime. voiu sfărma dosada trufiei voastre şi voiu face ceriul ca de her şi pământul ca de aramă şi-n deşert vă veţi trudi. şi curţile voastre vor sta pustii că voi îmblaţi cu mine lăturiş. şi eu voiu purcêde pre voi întru munca de urgie grăiaşte D[o]mnul D[umne]dz[e]ul lui Is[ra]il".

Fragmentul a fost identificat în *Leviticul,* cap. 26, începând cu versetul 3[4]. Am urmărit versiunea din VAT. RUM. 6 în paralel cu cele din *Biblia* de la Bucureşti 1688 (BB 1688)[5] şi din ediţia 1914 a *Bibliei* (B 1914)[6]. Textul se structurează în cadrul opoziţiei: „de veţi îmbla în poruncile mêle..." – şi urmează făgăduinţele făcute de Dumnezeu fiilor lui Israel / „iară de nu veţi asculta poruncile mêle..." – şi urmează pedepsele ce îi aşteaptă pe aceştia. Exprimarea este concisă, păstrând din versetele originare numai elementele considerate (de copist?) mai semnificative şi determinante pentru zugrăvirea fericirii, în caz de ascultare a poruncilor lui Dumnezeu, şi a nefericirii, în caz contrar.

Am reţinut pentru analiză în special acele fapte lingvistice care deosebesc textul din VAT. RUM. 6 de cele din BB 1688 şi B 1914. Chiar şi dintr-un fragment foarte redus ca întindere, am putut detaşa o serie de particularităţi care vizează compartimentele importante ale limbii: fonetica, vocabularul, gramatica. La fiecare termen luat în discuţie am evidenţiat toate elementele învechite şi/sau regionale.

---

[4] Mulţumim colegei Felicia Şerban pentru ajutorul dat în această direcţie.

[5] *Monumenta linguae Dacoromanorum. Biblia 1688.* Pars I, *Genesis,* 1988. Pars II, *Exodus,* 1991. Pars III, *Leviticus,* 1993, Iaşi. Pentru studiul lingvistic efectuat de Vasile Arvinte la fiecare volum, vom folosi abrevierea ST. L., FAC., EX. şi LV. Pentru alte surse, folosim abrevierile din *Dicţionarul Academiei,* serie nouă (DLR).

[6] *Biblia adică Dumnezeiasca Scriptură a Legii Vechi şi a Celei Nouă.* Ediţia Sfântului Sinod, Bucureşti, 1914.

Considerăm î n v e c h i t un fenomen care azi nu se mai actualizează, î n-v e c h i t ş i r e g i o n a l un fenomen existent în secolele trecute într-o arie mai vastă decât azi şi actualizat acum pe arii mai restrânse, r e g i o n a l un fenomen despre care nu avem informaţii să fi cuprins arii mai vaste în secolele trecute decât azi şi care nu este socotit literar.

Palatalizarea labiodentalei *f* în *h* este atestată încă în secolul al XVII-lea în Moldova, unde se întâlneau însă şi forme nepalatalizate. După cum arată I. Gheţie[7], trecerea lui *f* la *h* este foarte frecventă după 1600 în Moldova şi în Transilvania. Referindu-se la atestările cu palatală în BB 1688, V. Arvinte[8] consideră fenomenul palatalizării labiodentalei *f* în *h* drept „fapt de limbă literară în care BB adoptă norma moldovenească". Atât de puternică a fost această influenţă, încât chiar şi în B 1914 cuvântul *fiară* apare palatalizat: „voiu pierde hiarele"; în BB 1688: „voiu pïiarde hïară"; în VAT. RUM. 6: „voiu pïêrde herile".

De asemenea, cuvântul *fier* se foloseşte cu labiodentala palatalizată în BB 1688: „voiu pune voao ceriul ca de hïer", precum şi în VAT. RUM. 6: „voiu face ceriul ca de her".

Pentru situaţia de azi a fenomenului se poate vedea, de exemplu, ALR I/I h 47 „fiere" şi ALR I/II h 219 „fină", care relevă aceleaşi arii cu trecerea lui *f* în *h* în ambele hărţi, adică vestul Maramureşului, vestul, centrul şi sudul Transilvaniei, nordul Moldovei incluzând şi părţile Cernăuţiului, sud-vestul Moldovei dintre Prut şi Nistru.

Africata *dz* apare sistematic în VAT. RUM. 6: „Grăit-au D[umne]dzău". Aceasta este o caracteristică a limbii vechi scrise din nordul ţării[9] – la fel apare şi în ms. 45 al BB 1688, azi aria lui *dz* din elementul latin cuprinzând nordul Moldovei, nord-estul Transilvaniei, Banatul şi nord-vestul Olteniei (vezi ALR I/I h 73, ALR I/II h 213 şi 288).

Epenteza lui *i* în cuvinte ca *pâine, câine* este atestată în secolul al XVI-lea în textele munteneşti[10] în care existau şi forme cu *î*[11], abia începând din secolul al XVIII-lea apar astfel de forme şi în Moldova şi foarte rar în Transilvania şi Banat[12].

Harta 49 din ALR I/I relevă existenţa unui teritoriu vast care uzează de forme cu *-î*: Moldova (până la Nistru), Transilvania şi Banatul.

---

[7] *Baza dialectală a românei literare*, Bucureşti, Editura Academiei, 1975, p. 122.

[8] Vezi ST. L., FAC., p. 54.

[9] Vezi *ibidem*, p. 56.

[10] Sextil Puşcariu în DA s.v. *câne* exprimă părerea că epenteza lui *i* cuprindea odinioară un teritoriu mult mai vast decât cuprinde fenomenul azi în Muntenia.

[11] ST.L., FAC., p. 51: "Forma *pâine* e aproape generală în textul din BB FAC.".

[12] Vezi Ion Gheţie, *op. cit.*, p. 112-113.

În VAT. RUM. 6 apare forma *pâne:* „veţi mânca pânea voastră cu saţiu", iar în BB 1688 şi B 1914 *pâine.*

Forma *sfărma,* cu sincopa lui *î,* care se află în VAT. RUM. 6 („voiu sfărma dosada trufiei voastre") este specifică Moldovei şi nordului Transilvaniei (vezi răspunsurile la chestiunea 4639 din ALR II) şi o găsim în texte provenite din aceste regiuni în secolul al XVIII-lea[13].

Sensul 3 consemnat în DLR s.v. *osteneală,* „lucru efectuat sau câştigat cu multă trudă; rezultat, rod al muncii", cu indicaţia „învechit", îl recunoaştem la varianta *usteneală* în citatul „usteneala voastră vor mânca nepriêtenii voşti" din VAT. RUM. 6 (în BB 1688: *seminţile,* în B 1914: *seminţele*). În această formă, cuvântul cu sensul în discuţie se află în CORESI, EV. 19: „Să ne smerim... să nu cumva truda noastră şi usteneala să piiardem". Păstrarea lui *u* etimologic în cuvintele din familia lui *osteni* (cf. v. sl. *ustanǫ* „a înceta", bg. *ustanĕ* „a se nelinişti", rus. *ustatĭ* „a obosi, a osteni") se constată şi azi în Crişana, într-o parte a Maramureşului şi a Transilvaniei de vest şi de nord (vezi ALR II/I h 96).

Cuvântul *dosadă* (< v.sl. *dosada* „iniuria") este marcat în TDRG, CADE, SCRIBAN, D. ca învechit, la fel cu *dosădi* şi *dosădit,-ă,* având sensurile grupate în jurul ideilor de „chin, întristare" şi „ocară, înfruntare". Nici unul dintre aceste sensuri nu poate fi regăsit la cuvântul în discuţie, care se află în VAT. RUM. 6 în următorul citat: „voiu sfărma dosada trufiei voastre". Comparând acest fragment cu cele corespunzătoare din BB 1688 „voiu surpa semeţiia mândriei voastre" şi din B 1914 „voiu înfrânge semeţia-mândriei voastre", sensul lui *dosadă* se impune aproape de la sine: „aroganţă, sfidare"[14].

În VAT. RUM. 6, pe lângă formele *nostru, vostru,* pronumele şi adjectivul posesiv apar şi cu forme în care s-a produs disimilarea totală a lui *r*: „veţi înteri pre vrăjmaşii voşti", „sufletul vost îndată să va lua de la voi". Repartiţia regională a formelor *nost, vost,* aşa cum reiese din hărţile 1596 şi 1669 din ALR SN VI, cuprinde Transilvania, Maramureş, Crişana, Banatul de est, Oltenia de vest.

În VAT. RUM. 6, apare varianta *nime* a pronumelui negativ *nimeni:* „veţi fugi neînterindu-vă nime", frecvent atestată în secolul al XVI-lea în Moldova[15]. Astăzi, varianta *nime* se foloseşte pe o arie ce cuprinde Moldova, Transilvania (exceptând sud-estul) şi Banatul, aşa cum reiese din harta 1357 din ALR SN V.

---

[13] Vezi *ibidem,* p. 457, 476, 525.

[14] Vezi Florica Dimitrescu, *Dinamica lexicului românesc – ieri şi azi –,* [1995], p. 38, unde *dosadă* este dat ca pereche sinonimică la *vrajbă* şi *pedeapsă,* iar la p. 74, la *scârbă,* acestea mergând toate în linia definiţiilor din dicţionarele citate. În *Biblia sau Sfânta Scriptură* tipărită cu [...] aprobarea Sfântului Sinod [1992], textul corespunzător este: „Voi frânge îndărătnicia voastră cea mândră".

[15] Vezi Ion Gheţie, *op. cit.,* p. 163, 164.

O combinație frecvent întâlnită în limba veche este aceea a substantivului precedat de adjectivul demonstrativ cu deicticul *-a* [16]. Adjectivul demonstrativ se află și sub această formă în fragmentul analizat din VAT. RUM. 6: „eu voiu face voao într-acesta chip".

Numeralul *întunêrece,* care este un calc după v.sl. *tьma* (însemnând „întuneric" și „zece mii"), se întâlnește în ms. 45 și ms. 4389 al BB, în timp ce în BB 1688 corespondentul lui este *zece mii*[17]. În DA s.v. *întunerec* s.n. există explicația „zece mii (ca simbol pentru) mulțime, număr foarte mare, infinit, miriade [...]", sensul fiind socotit învechit și regional, cu prima atestare în N. TEST. (1648). În textul din VAT. RUM. 6 apare sub formă de substantiv cu înțeles de numeral cardinal: *întunêrecul* (= zece mii) *de oști.* Spre această interpretare ne îndrumă numeralele cardinale din context cu care se corelează: „cinci din voi veți înteri pre o sută și 100[18] de voi veț înteri întunêrecul de oști". Fragmentul corespunzător dintr-un text referitor la cuvântările Sfântului Nifon, patriarhul Țarigradului în timpul domniei lui Radu Vodă, publicat în MAG. IST. IV, p. 236-237 – de fapt *Anonimul cantacuzinesc* – este și mai elocvent pentru acest sens: „5 de ai voștri vorŭ goni pre 100, ear' 100 pre întunerice".

Mai multe versete finale din cap. 26, Leviticul, sunt rezumate în VAT. RUM. 6 în următoarea propoziție: „voiu purcêde pre voi întru munca de urgie". Verbul *purcede* are aici un sens pe care îl găsim consemnat în DLR ca învechit: „a trimite, a face să plece (undeva)".

În manuscrisul *U* din DLR, s.v. *umbla,* se află un sens învechit, „a se lua după..., a se conforma; a asculta de...", atunci când verbul este urmat de determinări introduse prin prepoziția *în*. Majoritatea atestărilor provin din scrieri moldovenești[19]. Descoperim acest sens al verbului *umbla* din construcția sintactică amintită în citatul „de veți îmbla în poruncile mêle iată eu voiu da voao ploaie" din VAT. RUM. 6.

Forma *îmbla* a verbului *umbla* este caracteristică secolului al XVI-lea[20]. Tot în acest secol apar primele forme cu *u- (umblu, umplu)* în textele muntenești, unde formele cu *î-* se mențin numai până în prima jumătate a secolului al XVII-lea[21]. *î-* etimologic (*îmbla* < lat. *ambulo, -āre)* s-a păstrat în nordul

---

[16] Vezi DA s. v. *acest, această:* "În limba veche e preferată forma *acesta* și înaintea substantivului". Vezi și ST.L., FAC., p. 75; Elena Dragoș, *Elemente de sintaxă istorică românească,* București, 1995, p. 75.

[17] Vezi ST.L., FAC. p. 76, 95.

[18] În VAT. RUM. 6 este notat prin ρ̇.

[19] Florica Dimitrescu, *op. cit.*, p. 117, arată că în glosele marginale ale *Noului Testament de la Bălgrad* se află *au îmblat* explicat prin *au ținut.*

[20] Vezi ST.L., FAC., p. 51.

[21] Vezi Ion Gheție, *op. cit.*, p. 114.

Moldovei, în nord-vestul Transilvaniei, în sudul Banatului și în câteva puncte din Apuseni, așa cum se poate vedea din hărțile 1249 și 1369 din ALR SN V.

În exemplul „nu să va oțărî sufletul mieu de cătră voi" este dificil să considerăm verbul *oțărî* ca având sensul „a urî", cum ne-ar obliga s-o facem paralela cu fragmentul corespunzător din celelalte două surse avute în vedere (în ambele textul fiind identic): „nu va urî sufletul mieu pre voi", deoarece, pe de o parte, *oțărî* în exemplul nostru este un verb la diateza reflexivă cu pronumele în acuzativ și nu suportă un complement direct, iar, pe de altă parte, complinirea este introdusă printr-o prepoziție compusă, *de cătrе,* frecvent utilizată în textele vechi, însemnând „în fața..., față de..., cu privire la..., în privința..." și introducând un complement de relație[22]. În acest caz, sensul lui *oțărî* poate fi „a se mânia, a se înfuria" (dat ca prim sens în DLR), păstrându-ne astfel într-o oarecare măsură în sfera lui „a urî", sau „a se scârbi, a se îngrețoșa" (în DLR fiind tranzitiv la sensul **3**)[23].

Verbul *întiri,* în forma *înteri,* cu sensul „a alunga, a goni"[24] din exemplul „și veți înteri pre vrăjmașii voști" sau cu forma negativă „neînterindu-vă nime", are drept corespondent în BB 1688 și B 1914 *goni,* respectiv, „negonindu-vă nimenea". Din DA s.v. *întiri* aflăm că circulă în Moldova și în Transilvania de nord, fiind întrebuințat și de către câțiva scriitori munteni și ardeleni, influențați de cronicarii moldoveni. De asemenea, cuvântul este cuprins în *Dicționarul limbii române vechi (1640-1780). Termeni regionali*[25] cu specificarea Moldovei ca arie de circulație.

Cuvântul *lăturiș* este explicat în DA prin „lateral, alăturiș[26], lăturalnic" și este considerat învechit. În exemplul „voiu face ceriul ca de her și pământul ca de aramă și-n deșert vă veți trudi și curțile voastre vor sta pustii că voi îmblați cu mine lăturiș", sensul cuvântului în cauză nu este acoperit de definiția de mai sus. Secvențele corespunzătoare din BB 1688 și B 1914 sunt: „de veți mearge în curmeziș" și, respectiv, „de veți umbla pe de laturi". Corelând definiția locuțiunii adverbiale *în curmeziș* „(fig.) pe căi piezișe" (vezi DA s. v. *curmeziș)* cu a adjectivului *lăturalnic* (folosit la definirea lui *lăturiș)* „(adesea cu înțeles peiorativ) care întrebuințează mijloace nepermise" (DA s.v.), ajungem la sensul

---

[22] Vezi Elena Dragoș, *op. cit.*, p. 107.

[23] Vezi și N. A. Ursu, *Noi informații privitoare la manuscrisul autograf și la textul revizuit al* **Vechiului Testament** *tradus de Nicolae Milescu* (III), în LR, XXXVIII, 1989, nr. 1, p. 42, unde atestă *oțărî* „scârbi", *oțărâtură* „scârbire"; ST. L. LV. p. 19. În *Biblia sau Sfânta Scriptură* tipărită cu [...] aprobarea Sfântului Sinod [1992], textul corespunzător este: „sufletul meu nu se va scârbi de voi".

[24] Cunosc cuvântul cu acest sens din graiul comunei Cuzdrioara, jud. Cluj.

[25] Autori: Mariana Costinescu, Magdalena Georgescu, Florentina Zgraon; București, 1987.

[26] Vezi DA s. v. *alăturiș* adv. „într-o parte".

„pe ocolite; pe căi necinstite" al adverbului *lăturiş* din citatul de mai sus, sens neinclus în dicţionare.

Ca formaţie, adverbul *lăturiş* (din *latură* + suf. *-iş)* se încadrează în seria derivatelor de felul *grapă–grăpiş*, care sunt populare, cum denotă şi citatele ilustrative din DA (s.v. *grăpiş*). Dar sensul acestui adverb, neîntâlnit în altă sursă, cum s-a văzut mai înainte, poate fi considerat învechit.

Unul dintre prefixele cele mai productive ale limbii române din toate momentele ei de dezvoltare este *ne-*[27]. În fragmentul analizat din VAT. RUM. 6 întâlnim două substantive derivate cu acest prefix tot de la substantive: *neavere* şi *neprieten*.

Din citatul „aduce-voiu pre neavêre" desprindem cuvântul *neavere*, dat în DLR[28] ca învechit şi popular „negativ al lui a v e r e; faptul de a nu avea sau de a fi neavut, sărac; p. ext. lipsă, sărăcie, nevoie". Observăm că *neavere* este mai expresiv decât *lipsă*, corespondentul său din BB 1688 şi B 1914: „voiu pune pre voi lipsa" şi, respectiv, „aduce-voiu asupra voastră lipsa". De asemenea, şi *pustiire* din varianta aflată în MAG. IST. IV („voiu aduce pre voi pustiire") are mai multă forţă expresivă decât cuvântul *lipsă*.

În DLR s.v. *neprieten* găsim sensul „**1.** (Învechit) Negativ al lui p r i e t e n; duşman; inamic". În TDRG[2], prima atestare a acestui cuvânt este din 1640 la Gr. Ureche. Exemplele din DLR provin în special din scrieri ale secolului al XVII-lea şi din cronicarii moldoveni, dar şi din scrieri ardeleneşti ale secolului al XVIII-lea şi din scrieri munteneşti de la începutul secolului al XIX-lea. Pe lângă acestea, mai există şi o comunicare din Straja–Rădăuţi, iar în TDRG[2] este indicat punctul 182 din ALR II, întrebarea 2744, în care dracul este numit *neprieten*. Deducem de aici că *neprieten* este nu numai învechit, ci şi regional, având deci un statut, într-o oarecare măsură, asemănător cuvântului *neavere*. În fragmentul pe care îl analizăm, *neprieten*[29] apare sub forma *nepriiatin* şi cu sensul din DLR: „usteneala voastră vor mânca nepriiatinii (în BB 1688: î m p o t r i v n i c i i; în B 1914: p o t r i v n i c i i) voşti", ca un dublet al sinonimului său, devenit azi literar, *vrăjmaş*: „veţi înteri pre vrăjmaşii voşti".

Chiar dacă prefixul *ne-* este productiv şi acum, se recunoaşte uşor caracterul mai ales învechit al acestor derivate, prin faptul că cele două cuvinte nu au circulaţie astăzi în limbajul curent.

---

[27] Vezi *Formarea cuvintelor în limba română*, vol. II. *Prefixele*, Bucureşti, 1978, p. 167.

[28] Atestările încep cu Coresi şi continuă cu citate din Văcărescu, Heliade, Alexandrescu, Filimon etc. şi din câteva antologii populare.

[29] Acest cuvânt apare şi în ms. 45; vezi ST.L., LV., p. 37.

Având în vedere construcția textului, care se bazează pe opoziția „de veți îmbla în poruncile mêle.../ iară de nu veți asculta poruncile mêle...", cele două derivate se integrează perfect în țesătura acesteia, punând și mai pregnant în evidență contrastul semantic pe care îl poartă în raport cu ceea ce se exprimă în planul pozitivului.

Observăm că majoritatea faptelor luate în discuție, nu neapărat într-o ordine din punctul de vedere al aspectului sub care au fost privite, prezintă caracteristicile învechit și regional. Aria de răspândire care se regăsește constant și astăzi la fiecare fapt, pe lângă circulația lui într-o perioadă veche, este Transilvania, în contactul ei nord-estic cu Moldova. Cele două exemple considerate de noi ca regionale – verbul *întiri* cu varianta *înteri* și *sfărma,* variantă a lui *sfărâma* – au și ele ca arie Moldova și Transilvania de nord.

Este prematur să tragem concluzii cu caracter definitiv în urma analizei a două pagini de text dintr-un manuscris de aproape 500 de pagini. Putem spune însă că materialul prezentat vine să confirme părerea lui I. Dumitriu-Snagov referitoare la Transilvania de nord ca loc de proveniență a manuscrisului VAT. RUM. 6.

*Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu"*
*Cluj-Napoca, str. Emil Racoviță, 21*